

зв'язків. Комп'ютерні дидактичні ігри мають низку можливостей, а саме: полегшення перенесення досвіду побаченого в життя, самостійне виконання проблема в ході гри, використання дітьми власного досвіду та обговорення процесу і результатів гри з друзями, батьками або вчителем.

Перспективу представленого дослідження вбачаємо у виявленні стану сформованості математичних уявлень учнів молодшого шкільного віку з порушеннями інтелекту та розробці комплексу комп'ютерних дидактичних ігор з розвитку математичних уявлень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белавина І. Г. Сприйняття дитиною комп'ютерних технологій й комп'ютерних ігор. *Питання психології*. 1993. № 4. С. 34–38.
2. Галкін С. Організація ігрової діяльності на уроці. *Завуч*. 2004. №42. С. 47–50.
3. Заболотний В. Ф., Піщенко О.В. Дидактична комп'ютерна гра як засіб організації навчально-виховного процесу. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*. 2008. № 4. С. 32–36.
4. Ковальчук І., Гришева Н., Міхайлюта Ю. Програма ігрової психокорекції труднощів спілкування в молодших школярів з порушенням розумового розвитку. *Дефектолог*. 2009. № 4. С. 22–27.
5. Миронова С. П., Гаврилов О. В., Матвеева М. П., Миронова С. П. Основи корекційної педагогіки: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: К-ПДУ імені Івана Огієнка, 2010. 163 с.
6. Стайном Г. М. Дидактические возможности компьютерных учебных программ и их реализация в технологии обучения. М. : МГАУ им. В.П. Горячкина, 1994. 52 с.

Горбатенко Марина Михайлівна

Вихователь комунального закладу

«Прилуцька спеціальна школа»

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УЧНІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

У статті здійснено аналіз робіт науковців із зазначеної наукової проблеми. Висвітлено завдання екологічного виховання в спеціальних навчальних закладах. Розкрито основні педагогічні умови екологічного виховання школярів із порушеннями інтелектуального розвитку. Описано специфіку формування екологічної культури в дітей зазначеної категорії в урочний час та під час позакласної корекційно-виховної роботи.

Ключові слова: екологічна культура, учні з порушеннями інтелектуального розвитку.

Horbatenko Maryna Mykhalivna

Educator of a communal institution

«Pryluts'ka spetsial'na shkola»

FEATURES OF FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE AT PUPILS WITH INFRINGEMENTS OF INTELLECTUAL DEVELOPMENT

The article analyzes the work of scientists on this scientific problem. The tasks of ecological education in special educational institutions are covered. The main pedagogical conditions of ecological education of schoolchildren with intellectual disabilities are revealed. The specifics of the formation of ecological culture in children of this category during school hours and during extracurricular correctional and educational work are described.

Keywords: ecological culture, students with intellectual disabilities.

Постановка проблеми. У найважливіших міжнародних і державних документах останнього десятиріччя, присвячених проблемам навколишнього середовища і гармонійного розвитку людства, велика увага приділяється екологічній культурі і свідомості, інформованості людей про екологічну ситуацію в світі, регіоні, у місці проживання, їх обізнаності з можливими шляхами вирішення різних екологічних проблем, з концептуальними підходами до збереження біосфери і цивілізації.

Сучасні актуальні проблеми взаємостосунків суспільства і природи висувають невідкладні завдання і одне з них – виховання молодого покоління, здатного гармонійно співіснувати з природою, раціонально використовувати і відтворювати її багатства, психологічно готового оберігати природу.

Актуальність. Проблема взаємовідносин людини і природи була предметом вивчення багатьох учених різних галузей наукового знання (В. Аверін, І. Балашова, О. Василюк, Ф. Діствер, В. Левицький, С. Медведева, М. Мусієнко, А. Неліпа, Г. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, В. Сухомлинський, П. Шищенко та інші).

Питання екологічної підготовки та формування екологічної культури учнів досліджували молоді Н. Ясінська, Н. Грейда, О. Пруцаковська, С. Совгіра, М. Шаповал, М. Швед та інші [3].

Закономірностям впливу екологічного виховання на формування екологічної культури присвячені роботи М. Бойчева, В. Грубінко, Н. Пустовіт. Мету, завдання і принципи екологічної освіти вивчали П. Бачинський, Н. Авраменко, І. Зверев, М. Бауер, Г. Білявський, С. Павлюченко, О. Мітрясова, В. Танська та інші [4].

Проблемі екологічного виховання дітей з порушеннями інтелекту надавали особливого значення Г. Блеч, О. Грабаров, Г. Дульнев, І. Єременко, Л. Одинченко, В. Постовська, В. Синьов, Л. Співак, Л. Стожок, С. Трикоз, І. Усвайська та інші.

Мета статті полягає у висвітленні особливостей формування екологічної культури в учнів із порушеннями інтелектуального розвитку.

Виклад основного матеріалу. Екологічне виховання дітей із порушеннями інтелекту – це систематична педагогічна діяльність, спрямована на розвиток у таких учнів екологічної культури. Екологічне виховання і екологічна освіта здійснюються на всіх етапах навчання і виховання школярів і реалізують такі завдання:

а) засвоєння головних ідей, основних понять і наукових факторів, на базі яких визначається оптимально допустимий вплив людини на природу, не переступаючи законів її саморегулювання;

б) розуміння багатогранної цінності природи як джерела матеріальних і духовних сил суспільства;

в) оволодіння прикладними знаннями, практичними вміннями і навичками раціонального природокористування, розвиток уміння оцінювати стан навколишнього середовища, приймати правильне рішення щодо його покращення, передбачати негативні наслідки своїх дій і не допускати їх у всіх видах суспільно-трудової діяльності;

г) свідоме дотримання норм поведінки у природі, яке виключає нанесення їй шкоди, забруднення чи руйнування природного середовища;

д) розвиток потреби у спілкуванні з природою, в її облагороджуючому впливові на емоційну сферу людини, потяг до пізнання навколишньої природи у поєднанні з морально-естетичними переживаннями;

е) активізація діяльності людини щодо покращення природного середовища, виховання непримиренного ставлення до дій людей, які завдають йому шкоди, пропаганда природоохоронних ідей.

За С. Мироною основними педагогічними умовами екологічного виховання школярів із порушеннями інтелектуального розвитку є:

– комплексний підхід до вивчення природи з використанням міжпредметних зв'язків (природознавство, географія, біологія, фізика та хімія);

- урахування вікових, індивідуально-психологічних особливостей школярів, їх стану здоров'я, пізнавальних можливостей у процесі екологічної освіти і виховання;
- організація безпосередньої участі учнів у охороні та покращанні природної сфери своєї місцевості під час навчальної і суспільно-корисної праці;
- вибір оптимальних форм, методів і прийомів екологічного виховання;
- вплив учителя і вихователя на учнів власним прикладом бережливого ставлення до навколишньої природи;
- єдність дій всього педагогічного колективу школи в екологічному вихованні школярів [1].

Передусім екологічне виховання в спеціальній школі здійснюється на уроках: читання, «Я досліджую світ» (у молодших класах), природознавства, географії, біології, фізики та хімії (у старших класах). Завдяки цьому в учнів з порушеннями інтелекту формуються первинні уявлення про навколишній світ, екологічні знання, потреба у спілкуванні з живою природою та переконання у необхідності збереження і охорони навколишнього середовища.

Важливо, щоб на уроках у дітей формувалися не лише певні знання, а й позитивне ставлення до природи, навички її збереження. Для цього необхідно окремі уроки проводити у вигляді навчальних екскурсій, використовувати інтерактивні методи навчання, давати завдання практичного характеру. Вагомим аспектом є інтегрування екологічної освіти у позакласну роботу.

На нашу думку, у процесі позакласної корекційно-виховної роботи з метою екологічного виховання школярів необхідно використовувати різні форми: бесіди («Ліс – наше багатство», «Рослини й тварини в українській пісні», «Хто охороняє річки», «Сторінками Червоної книги»), рольові ігри (наприклад, «Як берегти ліс»), уявні подорожі («Охорона поверхні суші і земних надр»), вікторини («Ліс і його мешканці», «Упізнай за пером», «Лікарські рослини»), екскурсії в природу («Як природа готується до зими», «Життя річки влітку», «Як поводити себе в лісі навесні»), прогулянки, гуртки («Юний натураліст», «Блакитний патруль»), робота санітарних загонів захисту довкілля, групи швидкої допомоги птахам у зимовий період, куточки живої природи в школі, свята («Зустріч птахів навесні», «День саду»).

Найбільшої користі набувають ті заходи, у процесі яких учні означеної категорії безпосередньо виконують практичну діяльність екологічного змісту, адже саме тоді учні мають змогу актуалізувати наявні знання, закріпити їх на

практиці, виявити позитивні емоції у діяльності. Такий комплексний вплив формує дійсну екологічну культуру, сприяє використанню набутої поведінки у самостійному житті. Ця комплексність є однією з умов корекційного характеру екологічного виховання, оскільки дозволяє коригувати розрив між свідомістю та поведінкою учнів з інтелектуальними порушеннями.

Під час формування екологічної культури, низка вчених (І. Дмитрієва, В. Липа, О. Ляшенко, М. Матвєєва, С. Миронова, В. Синьов) пропонували застосовувати переважно практичні форми організації педагогічної взаємодії. Вагому роль при цьому відіграють екологічні тренінги; екологічні екскурсії; екологічні десанти, експедиції; активні види робіт у межах арттерапії, психотерапії, природотерапії; прийом «вживання в ситуацію» з екологічним навантаженням і вимогою особистого розв'язання пропонованої екологічної проблеми тощо [2].

Висновки. Отже, формування екологічної культури в дітей з особливими освітніми потребами відбувається на основі екологічного виховання та екологічної освіти. Екологічне виховання і екологічна освіта здійснюються на всіх етапах навчання і виховання школярів і реалізують такі завдання, як засвоєння головних ідей, основних понять і наукових факторів, на базі яких визначається оптимально допустимий вплив людини на природу, не переступаючи законів її саморегулювання; розуміння багатогранної цінності природи як джерела матеріальних і духовних сил суспільства; оволодіння прикладними знаннями, практичними вміннями і навичками раціонального природокористування.

Перспектива дослідження. Подальшою перспективою нашого дослідження є розроблення ефективної технології формування екологічної культури в учнів з порушеннями інтелектуального розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Миронова С. П. Олігофренопедагогіка. Компактний навчальний курс : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський держаний університет, 2008. 204 с.
2. Синьов В. М. Визначення методологічних принципів досліджень в галузі корекційної педагогіки. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та психологія.* 2008. Вип.11. С. 3–8.
3. Юрченко Л. І. Екологічна культура в контексті екологічної безпеки : монографія. Київ: Парапан, 2008. 296 с.
4. Яницкий О. Н. Экологическая парадигма как элемент культуры. *Социологические исследования.* 2006. № 7. С. 83–92.